

Inkomsttak inom socialförsäkringen

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Sammanfattning	i
Olika tak inom socialförsäkringen	1
Inkomstuppegifter	2
Resultat	3
Diskussion.....	4
Bilaga	6

Sammanfattning

I den här rapporten redovisar vi hur intjänandetaken för förmånerna sjukpenning, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, allmän pension och a-kassa har varit under perioden 1960–2020. Ett syfte med denna rapport är att ta reda på och informera om den betydelse pensionsreformens beslut att inkomstindexera det allmänna ålderspensionssystemets tak har haft. Det sker bland annat genom att jämföra utveckling av andel individer med inkomster och andelen inkomster över taket i socialförsäkringens ålderspensionsförsäkring med andra socialförsäkringar. Intjänandetaken kan vara uttryckta i nominella belopp eller följa pris- eller inkomstbasbeloppets utveckling.

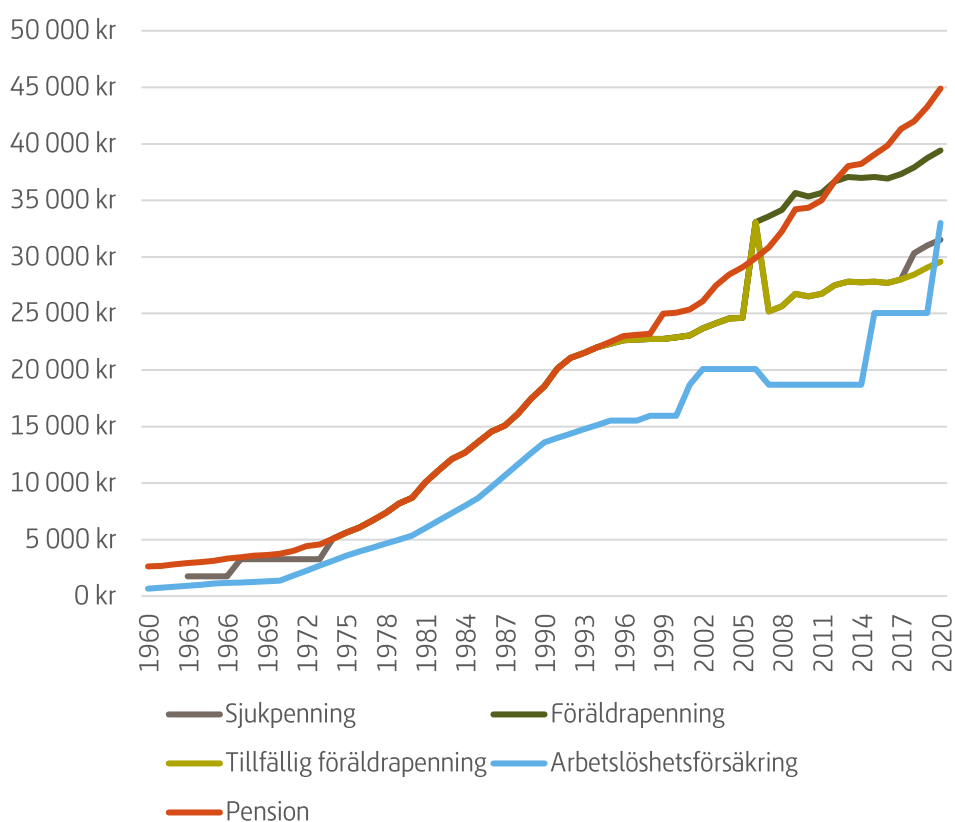
Det framgår tydligt att förändringarna blir betydligt mindre för en försäkring som årligen indexeras enligt förbestämd metod jämfört med en som kräver återkommande politiska beslut. Vidare är naturligtvis utformningen av indexering av stor betydelse. Indexering som är lägre än de försäkrades inkomstutveckling leder till en större andel oförsäkrad inkomst.

Sedan intjänandetaket för pension år 2001 övergick från att följa prisbasbeloppet till att istället följa inkomstbasbeloppet har det varit en i stort sett konstant andel, cirka 15 procent, som har en inkomst över taket i den allmänna pensionsförsäkringen. För sjukpenning och tillfällig föräldrapenning vars intjänandetak fortsatte följa prisbasbeloppets utveckling har istället andelen personer över tak ökat till över 40 procent år 2018. Om taket för pensionen hade fortsatt att prisindexeras på samma sätt som tidigare hade en ungefär lika stor andel hamnat över gränsen för det maximala intjänandet till pensionen.

Olika tak inom socialförsäkringen

Inom socialförsäkringen finns det olika intjänandetak för olika förmåner. Inkomster över taken grundar inte rätt för ersättning från försäkringen och taket representerar därmed den högsta inkomst som lagstiftaren velat försäkra. De förmåner som jämförs i denna rapport är sjukpenning, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, allmän pension och arbetslöshetsersättning. Figur 1 redovisar gränserna i löpande priser, det vill säga nominella belopp, från 1960–2020.

Figur 1. Inkomstgränser uttryckta som månadsbelopp för respektive år och förmån.

Från 1974 till och med 1994 var taket för sjukpenning, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och allmän pension 7,5 basbelopp.

Sjukpenning, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är fortfarande prisindexerade i form av prisbasbelopp (tidigare kallat basbelopp). Föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning infördes 1974. Tidigare fanns en liknande, könsberoende förmån benämnd moderskapspenning, den ingår dock inte i denna rapport.

Gränserna har ändrats sedan 1974. Den största förändringen skedde 2006 när gränsen för samtliga förmåner höjdes till 10 prisbasbelopp. Året därpå återgick dock gränsen till 7,5 prisbasbelopp för sjukpenning och tillfällig föräldrapenning, medan föräldrapenning fortsatt har gränsen om 10

prisbasbelopp. Den senaste ändringen skedde 2018 då taket för sjukpenning höjdes till 8 prisbasbelopp. Inkomsttaket för sjukpenning var uttryckt i nominella belopp under perioden 1963–1973.

För allmän pension användes under åren 1995–2000 ett förhöjt prisbasbelopp och från och med 2001 används inkomstbasbelopp. Taket, uttryckt i basbelopp, förhöjda prisbasbelopp och inkomstbasbelopp, har dock varit konstant på 7,5 sedan 1960.

Inkomsttaket för a-kassan bestäms utifrån ett maximalt dagbelopp¹. Detta belopp bestäms genom oregelbundet återkommande politiska beslut och det finns till skillnad från övriga förmåner ingen automatisk indexering. Det har skett ett flertal höjningar genom åren, men även en sänkning år 2007. Den senaste förändringen var en höjning för år 2020, då taket höjdes med drygt 30 procent. Uppgifterna innan 1997 är något osäkra och vi har använt linjärinterpolering mellan år där vi saknar uppgifter.

Vi kommer under avsnittet Resultat att redovisa andel personer som når respektive intjänandetak samt andel av lönesumman som ligger över och därmed kan betraktas som oförsäkrad i den allmänna lagreglerade försäkringen. Ofta är sådana inkomster helt eller delvis försäkrade i kollektivavtalade försäkringar. I följande avsnitt redovisas först de inkomstuppgifter som har legat till grund för resultatet.

Inkomstuppgifter

Pensionsmyndigheten har två sorters årliga inkomstuppgifter tillgängliga på individnivå; pensionsgrundande inkomster, PGI, och förvärvsinkomster för anställda respektive egna företagare.

Den längsta tidsserien av inkomstuppgifter som Pensionsmyndigheten har tillgång till utgörs av underlag som används för att bestämma pensionsrätter och pensionspoäng, PGI. Uppgifterna sträcker sig från 1960 och framåt. PGI före 1999 utgår från intjänade pensionspoäng där antalet pensionspoäng motsvarar en inkomst och det är den inkomst som används här. Sedan 1999 utgår PGI från förvärvsinkomst. PGI har tillskillnad från förvärvsinkomst ett tak samt att den allmänna pensionsavgiften är avdragen. Uppgifterna ger alltså ingen information om eventuella inkomster över detta tak.

Det andra underlag Pensionsmyndigheten har tillgängligt är förvärvsinkomst, alltså inkomstuppgifter utan tak, vilket ger möjlighet att beräkna andel inkomst över en given nivå. Dessa uppgifter finns dock endast från 1999 och framåt.

Det är dessa två sorters inkomstuppgifter som vi har använt för att bestämma andel personer och andel kronor som hamnar över respektive

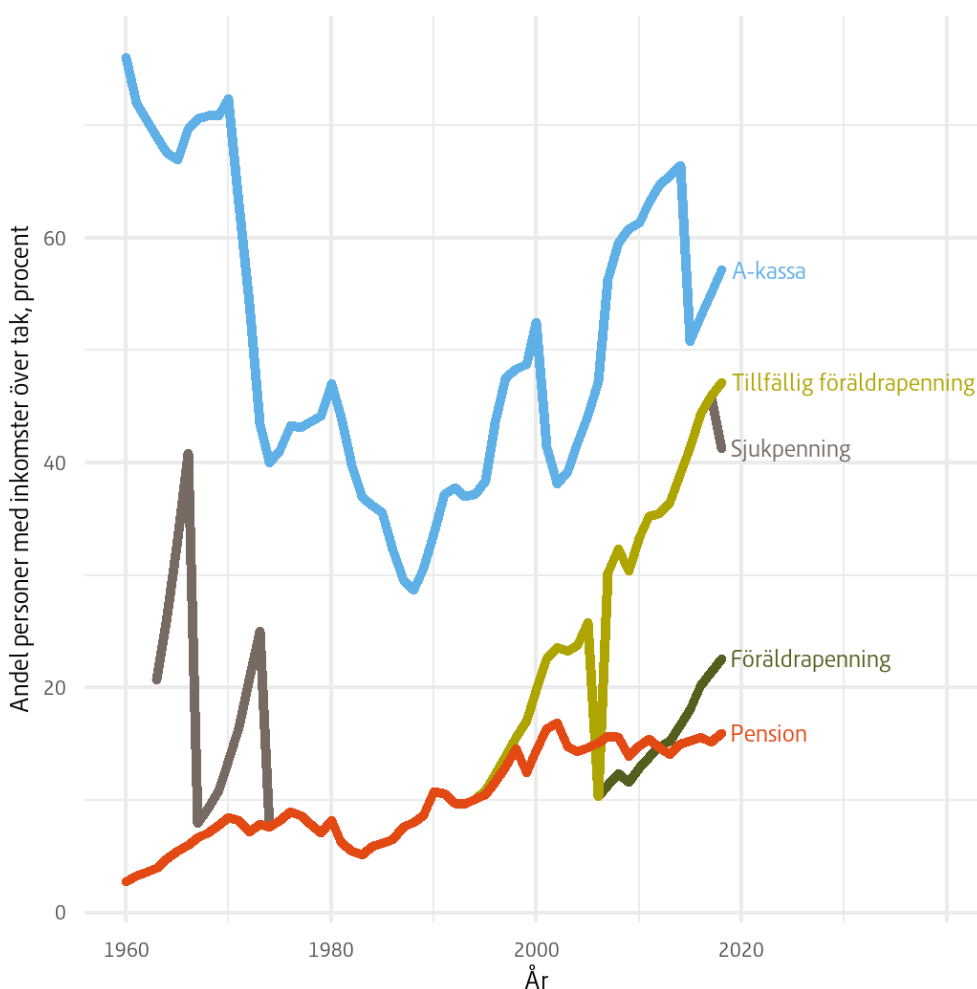
¹ Dagbeloppet räknas om till ett årsbelopp genom att multiplicera med 12 månader och 22 dagar. Detta maximala bidragsbelopp divideras sedan med 0,8 (justeringen av genomsnittlig inkomst) för att få fram inkomsttaket för a-kassan. Ingen justering görs för sänkningen av dagbeloppet som sker efter ett visst antal dagar eller för sänkningen av den genomsnittliga inkomsten, utan det är endast det maximala dagbeloppet som används.

gränsvärde. Det vi mäter är vid vilken inkomstgräns en högre inkomst inte ger någon ytterligare ersättning från förmånen, det vill säga högsta möjliga försäkrade inkomst i den allmänna försäkringen.

Resultat

I figur 2 nedan kan andelen personer som har en förvärvsinkomst som ligger över respektive inkomsttak avläsas. Från 1974 till 1999 följer alla förmåner varandra, förutom a-kassan, eftersom förmånerna har samma inkomsttak fram till 1994 och endast en mindre skillnad under åren 1995–1999. Från 2001 stabiliseras andelen personer som når inkomsttaket för allmän pension i och med att taket från den tidpunkten indexeras med inkomstutvecklingen. Sjukpenning, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning har samma stigande trend över tid eftersom gränserna är prisindexerade och inkomsterna har ökat Realt sett, det vill säga stigit snabbare än priserna. De två förändringarna år 2006 och 2007 beror på de ovan beskrivna förändringarna av antalet prisbasbelopp utöver den automatiska årliga indexeringen.

Figur 2. Andelen personer som har en inkomst över respektive inkomstgräns.

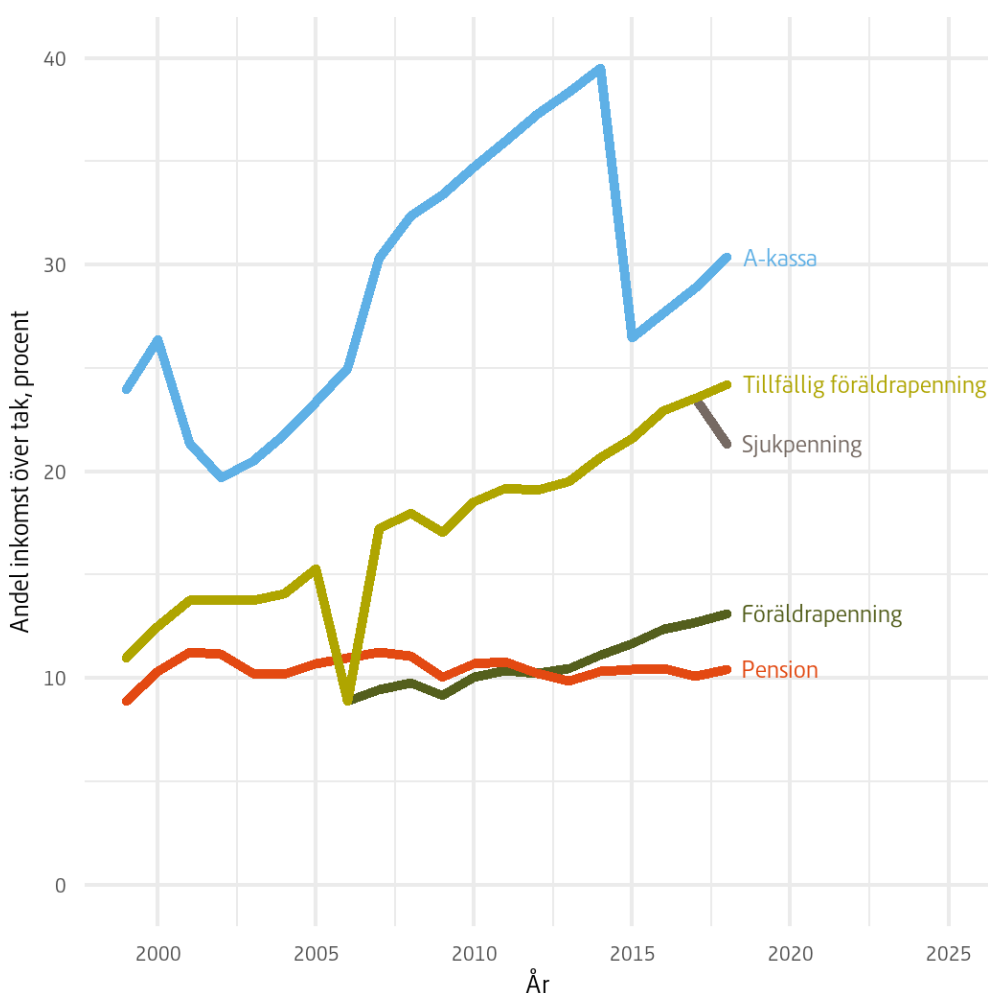

Inkomsttaket för a-kassan förändras genom återkommande politiska beslut och det gör att andelen personer som når taket generellt sett ökar snabbare

än övriga förmåner under perioder utan beslut för att sedan få en tvär förändring när nivån för dagpenningen och därmed inkomsttaket förändras.

Figur 3 visar hur stor andel av lönesumman som hamnar över respektive inkomstgräns. Det blir därmed en beskrivning av hur stor del av inkomsten som inte är försäkrad. Tidsperioden är här 1999–2018, eftersom vi saknar dessa uppgifter för tidigare år. Andelen inkomst som inte är försäkrad inom det allmänna pensionssystemet har varit relativt konstant på 10 procent under perioden, eftersom taket började inkomstindexeras 2001. De prisindexerade förmånerna sjukpenning, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning har en stigande trend för andel av inkomstsumman som är oförsäkrad, men med några tvära förändringar. Den högsta andelen av lönesumman som inte varit försäkrad var för a-kassan år 2014 då 40 procent av lönesumman var över takgränsen. Andelen sjönk dock kraftigt till drygt 25 procent år 2015 när inkomsttaket höjdes med 50 procent.

Figur 3. Andelen av inkomsten som är över respektive inkomstgräns.

Diskussion

Inkomstindexeringen som används för intjänandetaket för den allmänna pensionen har medfört att andelen individer som når upp till taket samt

andel inkomst som ligger över taket har varit relativt konstant under 20 år. Det blir en allt högre andel personer samt andel inkomst som hamnar över inkomstgränserna för de prisindexerade förmånerna; sjukpenning, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Detta beror på att inkomstutvecklingen generellt sett har varit högre än prisutvecklingen. A-kassan som har ett konstant nominellt tak fram till nästa beslut om förändring får en allt större andel personer som når upp till detta innan nytt beslut fattas. Historiskt sett har taket för a-kassa varit lägst, det är den dock inte för år 2020. Detta år finns inte med i figur 1 och 2 eftersom det saknas taxerade inkomststoppgifter.

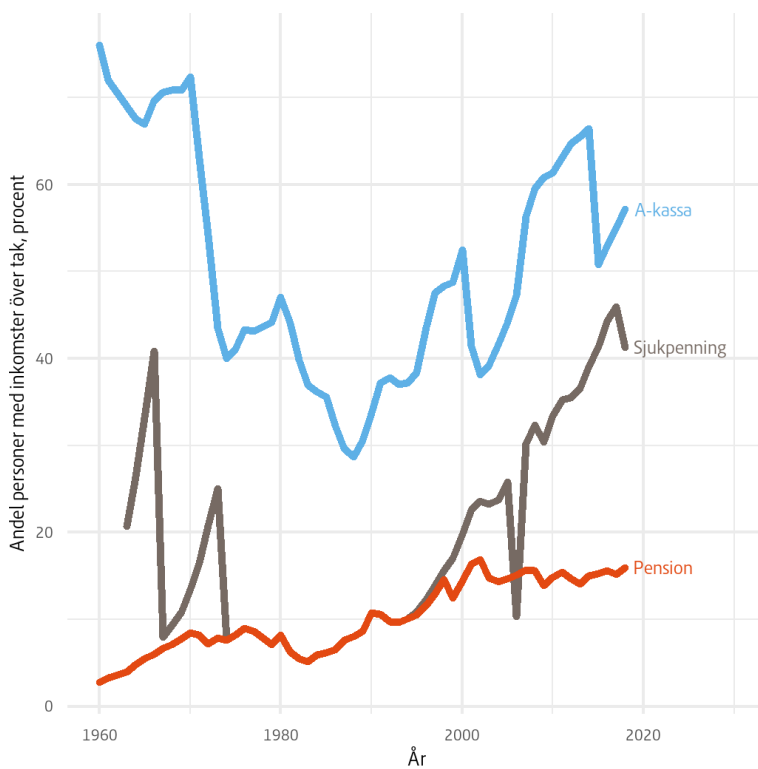
Den lägre inkomstgräns som använts i den här rapporten är gränsen för när PGI blir fastställd, vilket är en relativt låg gräns. Gränsen innebär att för 2018 ingår alla personer som har en årsinkomst på drygt 19 000 kronor. Hade en högre lägsta gräns använts hade en större andel personer nått respektive inkomsttak.

Vi tar i denna sammanställning ingen hänsyn till hur pass förmånlig respektive försäkring är, eller om försäkringen blivit mer eller mindre generös under taket. För att utvärdera själva förmånen är den egenskapen av stor vikt, men eftersom vårt fokus här är på inkomstnivåer har vi valt denna avgränsning.

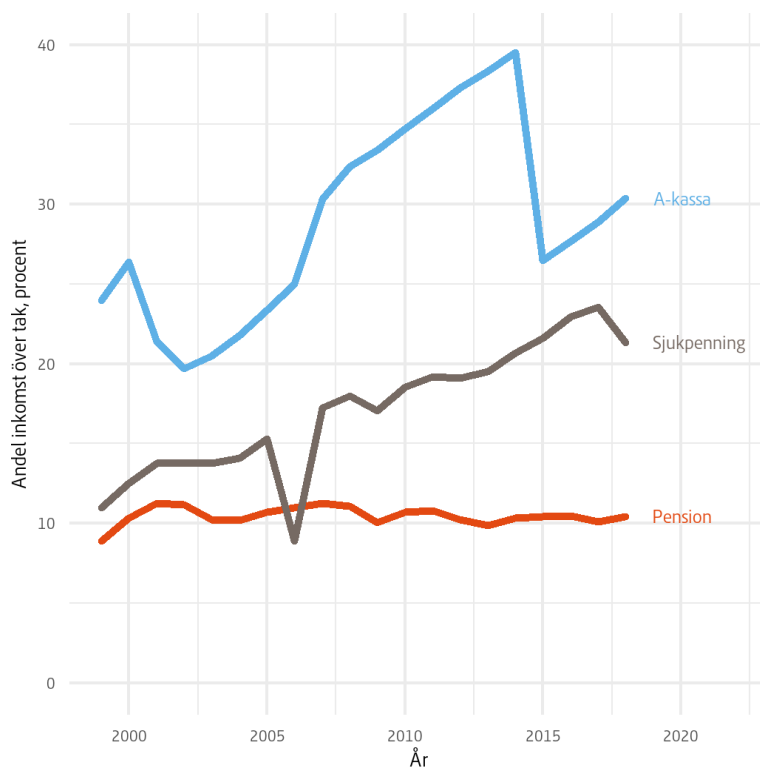
Bilaga

Nedan visas figurer motsvarande figur 3 och 4 men utan föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.

Figur 4. Andel personer som har en inkomst över respektive inkomstgräns (utan föräldraförsäkring)

Figur 5. Andelen av inkomsten som är över respektive inkomstgräns (utan föräldraförsäkring)

www.pensionsmyndigheten.se

